

Національний
банк України

Здійснення Національним банком України безвиїзного банківського нагляду – новий вектор розвитку

Департамент банківського нагляду
м. Київ
травень 2019 року

Стратегічна ціль Національного банку України: “Стабільна, прозора та ефективна банківська система”

- Поетапний перехід до нагляду на основі оцінки ризиків банків передбачено Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року (постанова Правління Національного банку України від 18.06.2015 № 391)
- Імплементация положень Європейського законодавства на підставі Угоди про асоціацію з ЄС
- Упровадження Національним банком України нових наглядових інструментів, що ґрунтуються на проведенні оцінки ризиків банків та якості управління цими ризиками (**risk-based approach**) на підставі методології SREP
- Законодавче закріплення застосування нових ризик-орієнтованих інструментів: оцінка банку та камеральні перевірки банку

Досягнення стратегічної цілі –
через удосконалення банківського нагляду з
урахуванням ризик-орієнтованого підходу

Законодавче підґрунтя

- Закон України “Про Національний банк України” передбачає право НБУ визначити порядок здійснення банківського нагляду (статті 1, 7 та 55);
- **Директива 2013/36/ЄС** Європейського Парламенту та Ради про доступ до діяльності кредитних організацій та пруденційний нагляд за діяльністю кредитних організацій та інвестиційних компаній (статті 4, 97 та 104):

Стаття 4 - компетентні органи повинні мати відповідний рівень досвіду, ресурсів, оперативних можливостей, повноважень та незалежності для виконання своїх функцій з пруденційного нагляду, розслідування та накладання санкцій;

Стаття 97 - на підставі результатів оцінки ризиків діяльності банку компетентні органи встановлюють адекватність домовленостей (між боржником та кредитором), стратегій, процесів та механізмів, що використовуються банками, а також капіталу та ліквідності для подолання ризиків.

Стаття 104 - встановлено право компетентним органам обмежувати діяльність установ з надмірним ризиком

- “**Основні принципи ефективного банківського нагляду**” **Базельського комітету (29 принципів)**

“Основні принципи ефективного банківського нагляду” Базельського комітету

1.1

▪ Повноваження, обов’язки і функції нагляду

Принцип 1 “Обов’язки, цілі та повноваження”, який передбачає наявність відповідної правової бази для банківського нагляду, щоб забезпечити кожен відповідальний орган влади необхідними законними повноваженнями ... здійснювати поточний нагляд, вирішувати питання відповідності законодавству та своєчасно вживати коригувальних заходів з метою подолання занепокоєння щодо безпеки та надійності;

Принцип 2 “Незалежність, підзвітність, ресурси та правовий захист органів нагляду”, згідно з яким наглядовий орган користується операційною незалежністю, прозорими процедурами, надійним управлінням. Правова база банківського нагляду передбачає правовий захист наглядового органу;

Принцип 3 “Співпраця та спільна робота” визначає, що закони, положення або інші механізми забезпечують основу для співпраці та спільної роботи з відповідними внутрішніми органами влади та іноземними органами нагляду;

Принцип 4 “Дозволені види діяльності”, згідно з яким виключне право надавати банківські послуги має банк – юридична особа на підставі банківської ліцензії;

Принцип 5 “Критерії ліцензування” передбачає, що орган ліцензування має повноваження встановлювати критерії ліцензування та відхиляти заявки установ, які не відповідають цим критеріям. Процедура ліцензування включає, як мінімум, оцінку структури власності та управління (в тому числі професійної придатності та ділової репутації членів Ради та Правління) банку та його ширшої групи, а також його стратегічного та операційного плану, внутрішніх процедур контролю, управління ризиками та прогнозованого фінансового стану (включно з капітальною базою);

“Основні принципи ефективного банківського нагляду” Базельського комітету

1.2

Принцип 6 “Передача істотної власності”, згідно з яким орган нагляду уповноважений розглядати, відхиляти та накладати пруденційні умови на будь-яку пропозицію щодо передачі істотної участі або контрольного пакету в існуючому банку прямо або опосередковано іншим особам;

Принцип 7 “Значні придбання (поглинання)” передбачає, що орган нагляду має повноваження на основі визначених критеріїв погоджувати або відхиляти крупні придбання або інвестиції банку, застосовувати до них пруденційні умови, визначати, чи корпоративні зв'язки або структури не наражають банк на зайві ризики, і чи не перешкоджають вони ефективному нагляду;

Принцип 8 “Наглядовий підхід” визначає, що ефективна система банківського нагляду вимагає від органу нагляду розробки та підтримки перспективної оцінки профілю ризику окремих банків та банківських груп пропорційно до їхньої важливості для системи; визначення, оцінки та контролю ризиків, які генеруються банками і банківською системою в цілому; наявності механізмів раннього втручання та розробки спільно з іншими відповідальними установами плану дій щодо впорядкованого виведення з ринку банків у випадку втрати ними життєздатності;

Принцип 9 “Методи та інструменти нагляду”, згідно з яким орган нагляду застосовує відповідний набір методів та інструментів для впровадження наглядового підходу та використовує наглядові ресурси на пропорційній основі з урахуванням профіля ризиків і системної важливості банку;

Принцип 10 “Наглядова звітність” передбачає, що орган нагляду збирає, переглядає та аналізує пруденційну звітність та статистичні дані, що подаються банками як на індивідуальній, так і на консолідованій основі, а також здійснює незалежну перевірку цих звітів за допомогою виїзних перевірок або залучення зовнішніх експертів.

“Основні принципи ефективного банківського нагляду” Базельського комітету

1.3

Принцип 11 “Повноваження органу нагляду щодо застосування санкцій та заходів впливу”, згідно з яким орган нагляду на ранньому етапі втручається з метою вирішення питань щодо небезпечної та неефективної практики або дій, які можуть наражати на ризик банки або банківську систему. Орган нагляду має у своєму розпорядженні відповідне коло наглядових інструментів, щоб вчасно вжити заходів для виправлення ситуації. Це включає можливість відкликати банківську ліцензію або рекомендувати її відкликання;

Принцип 12 “Консолідований нагляд” передбачає, що обов'язковим елементом банківського нагляду є те, що орган нагляду здійснює нагляд за банківською групою на консолідованій основі, належним чином здійснює моніторинг і, де це необхідно, застосовує пруденційні стандарти до усіх аспектів діяльності, яка здійснюється банківською групою в цілому;

Принцип 13 “Відносини між органами нагляду країни походження та країни перебування”, яким визначено, що органи нагляду країни походження і країни перебування транскордонної банківської групи здійснюють обмін інформацією та співпрацюють для забезпечення ефективного нагляду за групою і членами групи та ефективного врегулювання кризових ситуацій. Органи нагляду вимагають, щоб місцеві операції іноземних банків здійснювались у відповідності до тих же стандартів, які застосовуються до вітчизняних банків;

“Основні принципи ефективного банківського нагляду” Базельського комітету

1.4

▪ Пруденційні нормативи та вимоги

Принцип 14 “Корпоративне управління”, згідно з яким наглядовий орган визначає наявність в банках та банківських групах належної політики і процедур корпоративного управління, які охоплюють, наприклад, стратегічне спрямування, структуру групи та організаційну структуру, механізми контролю, відповідальність Ради та Правління банків, а також компенсації. Ця політика та процедури відповідають профілю ризиків та системній важливості банку;

Принцип 15 “Процес управління ризиками” передбачає, що наглядовий орган визначає, чи мають банки комплексні процедури оцінки ризиків (у тому числі здійснення ефективного моніторингу з боку Ради та Правління) з метою вчасного визначення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування та контролю або зменшення усіх суттєвих ризиків, а також оцінки адекватності капіталу та ліквідності по відношенню до профілю ризиків, ринкових та макроекономічних умов. Це поширюється на розробку та перегляд заходів на випадок настання непередбачуваних подій (у тому числі чітко сформульованих та надійних планів виходу із кризової ситуації, де це є необхідним) з урахуванням стану конкретного банку. Процес управління ризиками має відповідати профілю ризиків та системній важливості банку;

Принцип 16 “Адекватність капіталу”, яким передбачено право наглядового органу встановлювати розумні та належні вимоги до капіталу банків, що відображають прийняті банком ризики в контексті ринкових та макроекономічних умов. Наглядовий орган має визначати складові капіталу з урахуванням їхньої здатності поглинати збитки;

“Основні принципи ефективного банківського нагляду”

Базельського комітету

1.5

Принцип 17 “Кредитний ризик” визначає, що наглядовий орган визначає, чи здійснюється банками належне управління кредитним ризиком, з урахуванням їхньої готовності взяти на себе ризик («апетит до ризику»), профілю ризиків, а також ринкових і макроекономічних умов. Це включає також наявність належних політики та процедур своєчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування, контролю або зменшення кредитного ризику (у тому числі ризику контрагента). Має бути охоплений весь цикл кредитування, включаючи надання кредиту, оцінку кредиту, а також постійне управління кредитним та інвестиційним портфелем банку;

Принцип 18 “Проблемні активи та резерви”, згідно з яким наглядовий орган пересвідчується, що банки мають належну політику та процедури раннього виявлення та управління проблемними активами, а також підтримують достатній обсяг резервів;

Принцип 19 “Ризик концентрації та ліміти максимального ризику” передбачає, що орган нагляду визначає наявність у банків належних політик та процедур своєчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування, контролю або зменшення ризику концентрації. Орган нагляду встановлює пруденційні ліміти для обмеження операцій з окремими контрагентами або групою пов'язаних контрагентів;

Принцип 20 “Операції з пов'язаними особами”, згідно з яким органи нагляду вимагають від банків здійснювати операції з пов'язаними особами на стандартних ринкових умовах, здійснювати моніторинг цих трансакцій, вживати заходів для забезпечення контролю або зниження ризиків та здійснювати списання заборгованості пов'язаних осіб згідно зі стандартними політикою та процедурами;

“Основні принципи ефективного банківського нагляду”

Базельського комітету

1.6

Принцип 21 “Ризик країни та ризик обмеження переказу коштів (трансфертний ризик” передбачає, що наглядовий орган визначає, чи мають банки адекватну політику та процедури для забезпечення вчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування, контролю або зменшення ризику країни і ризику обмеження переказу коштів (трансферного ризику) в своїй міжнародній кредитній та інвестиційній діяльності;

Принцип 22 “Ринковий ризик”, згідно з яким наглядовий орган визначає, чи здійснюється банками належне управління ринковим ризиком з урахуванням готовності взяти на себе ризик («апетиту до ризику»), профілю ризиків, ринкових і макроекономічних умов, а також ризику значного погіршення ліквідності ринку. Це включає наявність належної політики та процедур вчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування, контролю або зменшення ринкового ризику;

Принцип 23 “Ризик зміни відсоткових ставок у банківському портфелі” передбачає, що наглядовий орган визначає, чи мають банки належні системи вчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування, контролю або зменшення ризику відсоткової ставки у банківському портфелі. Ці системи мають враховувати готовність банків взяти на себе ризик («апетит до ризику»), їхній профіль ризиків, а також ринкові та макроекономічні умови;

“Основні принципи ефективного банківського нагляду”

Базельського комітету

1.7

Принцип 24 “Ризик ліквідності”, згідно з яким наглядовий орган встановлює доцільні та відповідні (кількісні та/або якісні) вимоги до ліквідності банків, які мають відображати потреби банку у ліквідних коштах. Наглядовий орган пересвідчується, що банки впровадили стратегію, яка дозволяє здійснювати належне управління ризиком ліквідності та дотримуватися вимог щодо ліквідності;

Принцип 25 “Операційний ризик” передбачає, що наглядовий орган визначає, чи мають банки належну систему управління операційним ризиком з урахуванням їхньої готовності взяти на себе ризик («апетит до ризику»), профілю ризиків, а також ринкових і макроекономічних умов. Це включає належну політику та процедури вчасного виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, звітування, контролю або зменшення операційного ризику;

Принцип 26 “Внутрішній контроль та аудит”, згідно з яким наглядовий орган пересвідчується, що банки мають належні системи внутрішнього контролю з метою створення та підтримання належним чином контрольованого робочого середовища для здійснення діяльності з урахуванням профілю ризиків банку;

“Основні принципи ефективного банківського нагляду”

Базельського комітету

1.8

Принцип 27 “Фінансова звітність та зовнішній аудит”, згідно з яким наглядовий орган пересвідчується, що банки та банківські групи ведуть належний та достовірний облік, здійснюють підготовку фінансової звітності відповідно до облікової політики та практики, широко прийнятих на міжнародному рівні, та щорічно оприлюднюють інформацію, яка справедливо відображає їхній фінансовий стан і діяльність та містить висновок незалежного зовнішнього аудитора;

Принцип 28 “Розкриття інформації та прозорість” передбачає, що наглядовий орган пересвідчується, що банки та банківські групи регулярно оприлюднюють інформацію на консолідованій і індивідуальній основі, та що така інформація є легкодоступною та справедливо відображає фінансовий стан, діяльність, вразливість до ризиків, стратегії управління ризиками, політику і процедури корпоративного управління;

Принцип 29 “Зловживання фінансовими послугами”, згідно з яким наглядовий орган визначає, чи мають банки належну політику та процедури, включаючи чіткі правила належної перевірки клієнтів, з метою сприяння дотриманню високих етичних та професійних стандартів у фінансовому секторі і запобігання навмисному чи ненавмисному використанню банку для здійснення злочинної діяльності.

Поточний стан

- **З 2018 року запроваджено щорічну оцінку стійкості банків (ST)** з метою оцінки здатності банків протистояти несприятливим змінам (постанова Правління НБУ від 22.12.2017 №141). У 2018 р. проведено оцінку стійкості 24 найбільших банків, що займають понад 94 % активів банківського сектору
- **У 2018 році запроваджено оцінку банків (SREP)** на підставі оцінки бізнес-моделей банків, достатності капіталу та ліквідності, рівня організації корпоративного управління (рішення Правління НБУ від 30.01.2018 №59-рш)
- **Визначено можливість проведення камеральних перевірок банків на безвізному рівні з окремих питань діяльності банків або здійснених банком операцій** (постанова Правління НБУ від 06.12.2018 №135)
- **Удосконалено підходи до нагляду (поточного моніторингу) за дотриманням банками, банківськими групами банківського законодавства, нормативно-правових актів НБУ та економічних нормативів** (рішення Правління НБУ від 30.01.2018 №60-рш)

Ключові аспекти Положення про здійснення Національним банком України безвізного банківського нагляду, затвердженого постановою Правління НБУ від 06.12.2018 №135

Визначає форми здійснення безвізного нагляду

- поточний моніторинг фінансового стану банку та показників банківської групи з урахуванням ризик-орієнтованого підходу;
- оцінка банку на підставі оцінки рівня ризиків та якості управління ризиками (оцінка SREP);
- камеральна перевірка банку (New)

Визначає право проведення камеральної перевірки

- з метою оперативного підтвердження дотримання банком банківського законодавства, достовірності визначення розміру кредитного ризику, наявності ознак ризикової діяльності

Визначає підстави та порядок запровадження особливого режиму контролю та призначення куратора в банк

- згідно зі статтею 67 Закону України “Про банки і банківську діяльність” особливий режим контролю є додатковим інструментом банківського нагляду та не є заходом впливу

Визначає порядок обміну інформацією з банком

- передбачає право підрозділу банківського нагляду направляти запит до банку про надання інформації та документів;
- визначає обов'язок банку надати запитувану інформацію в установленій строк та у визначеному обсязі

Перевірки банків

Отже, нормативно-правовими актами Національного банку України у межах здійснення банківського нагляду визначено можливість проведення **інспекційних та камеральних перевірок банків.**

- **Камеральна перевірка банку** проводиться під час здійснення безвиїзного банківського нагляду, **без відвідування банку**, з метою підтвердження/спростування дотримання банком банківського законодавства, достовірності визначення розміру кредитного ризику, наявності ознак ризикової діяльності. Камеральна перевірка може охоплювати **окремі питання діяльності банку або перевірку проведених банком операції.**
- **Інспекційна перевірка банку (планова або позапланова) проводиться безпосередньо в банку.** Планові інспекційні перевірки об'єктів перевірки здійснюються відповідно до затвердженого Правлінням Національного банку України плану інспекційних перевірок, складеного на підставі ризик-орієнтованого підходу. Інспекційна перевірка може охоплювати **як усі, так і окремі напрями діяльності банку.**

Порядок організації та проведення камеральної перевірки банку

(постанова Правління Національного банку України від 06.12.2018 №135)

Підстави для перевірки

- Результати аналізу звітності та документів банку, у т.ч. щодо визначення пов'язаних із банком осіб;
- Результати оцінки банку, що можуть свідчити про підвищені ризики щодо окремих напрямів діяльності або операцій;
- Рішення про проведення камеральної перевірки банку приймає заступник голови Національного банку - куратор пруденційного блоку

Порядок проведення перевірки

- Камеральна перевірка проводиться в приміщенні Національного банку підрозділами, до функцій яких належить здійснення безвиїзного банківського нагляду (Департамент банківського нагляду, Управління моніторингу пов'язаних із банками осіб);
- Банк може ініціювати проведення камеральної перевірки в приміщенні банку, у разі неможливості передавання значних обсягів даних

Оформлення результатів перевірки

- Визначено формат Довідки про результати камеральної перевірки та вимоги щодо змісту;
- Передбачено направлення Довідки до банку для ознайомлення та підписання керівником банку

Звітування

- Про результати камеральної перевірки інформується Правління Національного банку або Комітет з нагляду

Новий наглядний процес SREP

(2.1)

Раніше банківський нагляд базувався на оцінці дотримання банками встановлених регулятором вимог – так званий «**Compliance-based approach**».

Зараз його доповнено новим підходом, в основі якого є **оцінка ризиків та якості управління цими ризиками в банку**, з урахуванням аналізу поточного стану банку, стратегії і бізнес-плану його розвитку та оцінки того, як поведе себе банк у майбутньому.

Тобто запроваджено так званий «**Risk-based approach**» шляхом використання нового наглядного інструменту – оцінки банку за методологією **SREP** (Supervisory Review and Evaluation Process).

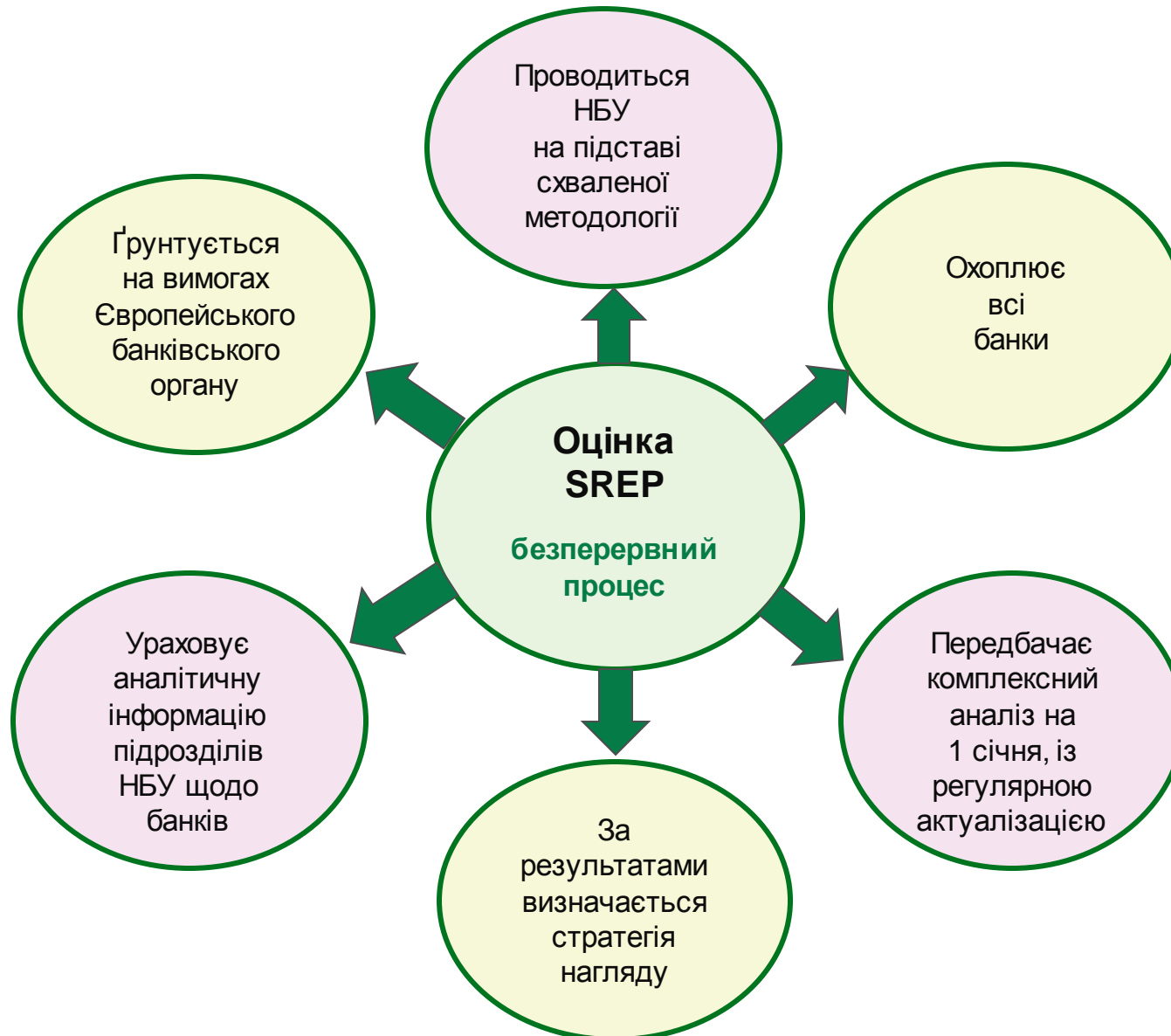
Оцінка SREP здійснюється відповідно до:

- Директиви 2013/36/ЄС (CRD IV) Європейського Парламенту та Ради про доступ до діяльності кредитних організацій та пруденційний нагляд за діяльністю кредитних організацій та інвестиційних компаній (ст. 97);
- Настанов Європейського банківського органу щодо єдиних процедур та методології процесу наглядних перевірок та оцінки (EBA/GL/2014/13 19 December 2014);
- Методики оцінки банків під час здійснення безвиїзного банківського нагляду, схваленої рішенням Правління Національного банку України від 30.01.2018 №59-рш

Процес наглядової оцінки (SREP) в Національному банку України (2.2)

Процес оцінки банків (SREP) є безперервним, здійснюється одночасно за всіма банками шляхом оцінки ризиків та якості управління ними на підставі аналізу наявних тенденцій у діяльності банків, у т.ч. з порівнянням ключових показників діяльності банку з “peer-group” (подібними банками), результатів поточного моніторингу фінансового стану банків.

Оцінка банків (SREP) проводиться щорічно на 1 січня.

Актуалізація оцінки проводиться щокварталу, на підставі аналізу змін кількісних показників та з урахуванням нової суттєвої нефінансової інформації, у т.ч. інформації, отриманої від підрозділів НБУ.

За результатами оцінки банків (SREP) визначається:

- ✓ стратегія нагляду за банком, у т.ч. потреба в заходах раннього втручання;
- ✓ життєздатність банку на наступні 12 місяців та стійкість стратегії – на 3 роки;
- ✓ достатність капіталу та ліквідності для покриття ризиків;
- ✓ рівень організації корпоративного управління та внутрішнього контролю;
- ✓ потреба в проведенні інспектування.

Відповідальним підрозділом за проведення оцінки банків (SREP) є Департамент банківського нагляду.

Порядок взаємодії підрозділів Національного банку в процесі SREP (2.4)

Загальні підходи до проведення оцінки банків за методологією SREP за 4 елементами (2.5)

1

Аналіз та оцінка бізнес-моделі:

- оцінка життєздатності бізнес-моделі (*viability*): спроможність генерувати прийнятний рівень доходів протягом наступних 12 місяців, з огляду на значення показників ефективності, відповідність структури фінансування банку його бізнес-моделі, ризик-апетиту (схильності до ризику);
- та
- оцінка стійкості стратегії банку (*sustainability*): спроможність генерувати прийнятний рівень доходів протягом щонайменше наступних 3-х років згідно із затвердженою стратегією банку та бізнес-планом (у тому числі з урахуванням виконання стратегії банку в минулому).

2

Оцінка рівня організації корпоративного управління та внутрішнього контролю ґрунтується на результатах оцінювання ефективності функціонування:

- системи корпоративного управління в цілому;
- корпоративної культури та культури прийняття ризику;
- організаційної структури та функціонування органів управління (наглядова рада та правління банку);
- політики та практики винагород;
- системи управління ризиками;
- системи внутрішнього контролю;
- ризиків AML.

3

Достатність капіталу

визначення достатності капіталу (його розміру та структури) для покриття основних видів ризиків, притаманних діяльності банку:

- ✓ кредитного ризику
- ✓ процентного ризику
- ✓ ринкового ризику
- ✓ операційного ризику
- ✓ інших видів ризику, притаманних діяльності банку

протягом наступних 12 місяців, визначення заходів для врегулювання потенційної нестачі капіталу.

4

Достатність ліквідності

- оцінка достатності ліквідних активів для покриття ризиків ліквідності та фінансування;
- визначення заходів, необхідних для врегулювання потенційного дефіциту ліквідності.

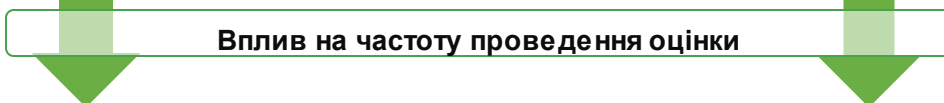
1 Категоризація банків та принцип пропорційності нагляду

- Розподіл банків за категоріями, з урахуванням їх розміру в банківській системі, структури та складності операцій

Впливає на:

- Частоту та глибину здійснення моніторингу
- Частоту наглядової оцінки SREP
- Розподіл наглядових ресурсів

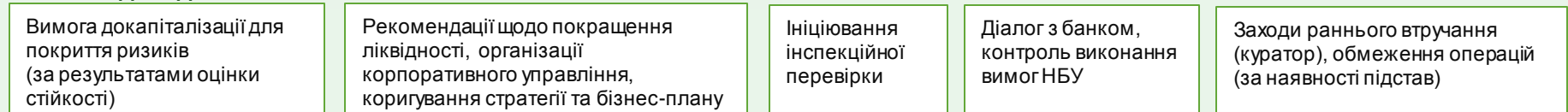
2 Оцінка банку на основі методології SREP за такими елементами

3 Загальна оцінка SREP

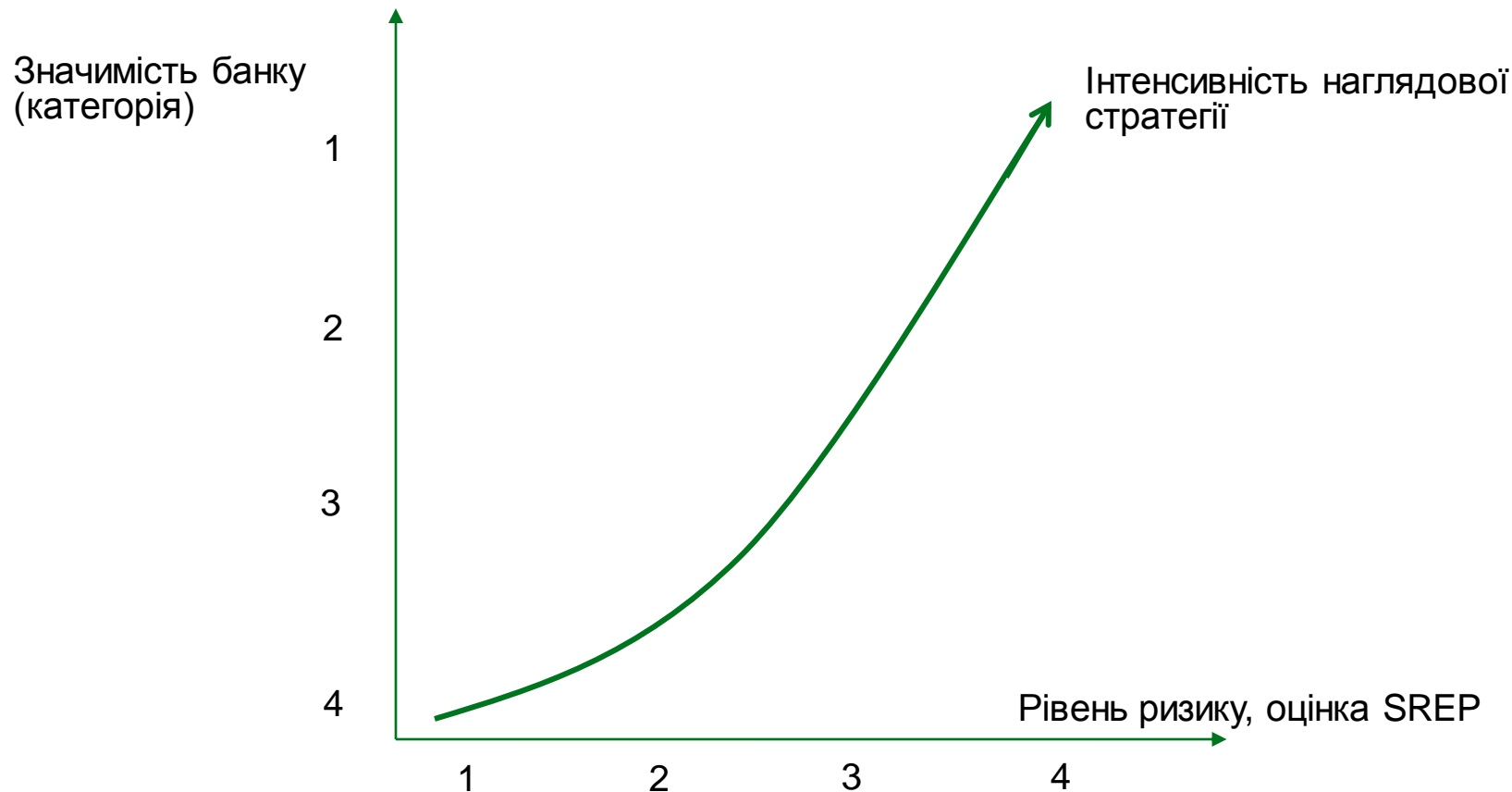
- Характеризує рівень загрози для життєздатності банку та вказує на потребу вжиття наглядових дій, зважаючи на ризики в діяльності;
- Ґрунтується на результатах оцінки 4-х елементів, без застосування «автоматичного» підрахунку;
- Застосування професійного судження є обов'язковим;
- Враховує наявну в НБУ інформацію щодо банку: звітність, результати перевірок, результати моніторингу, самооцінку банку щодо якості корпоративного управління та внутрішнього контролю (опитувальник);
- Впливає на стратегію нагляду за банком, розподіл наглядових ресурсів, у тому числі на формування плану інспекційних перевірок банків.

4 Наглядові дії

Основний принцип ризик-орієнтованого нагляду – ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ

(2.7)

Значимість банку (категорія) – визначається на підставі оцінки важливості банку та його впливу на банківську систему.

Рівень ризику (оцінка SREP) – визначається на підставі оцінки ефективності бізнес-моделі, достатності капіталу та ліквідності, оцінки індивідуальних ризиків та якості корпоративного управління

Розподіл банків за категоріями

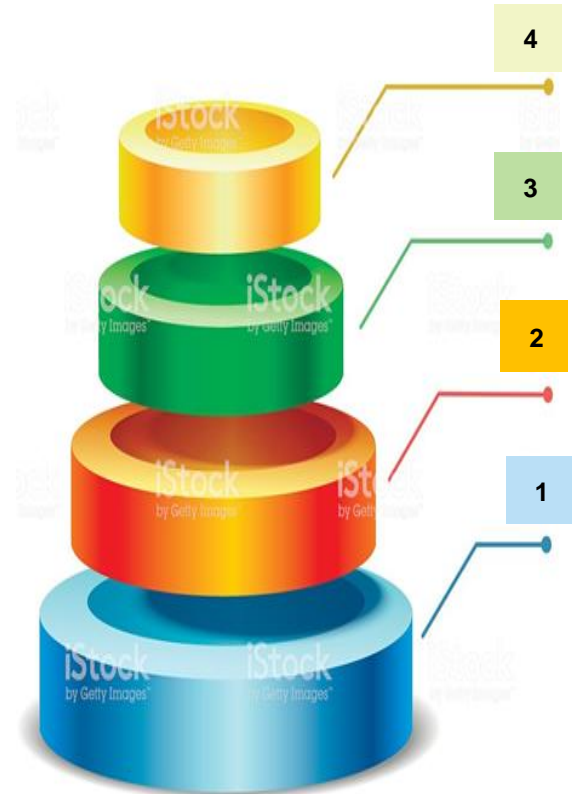
(2.8)

Категорія 1 – банки, які визначені Національним банком системно важливими, та інші банки, визначені важливими для системи на підставі їх розміру, структури та внутрішньої організації, а також характеру та складності їх діяльності

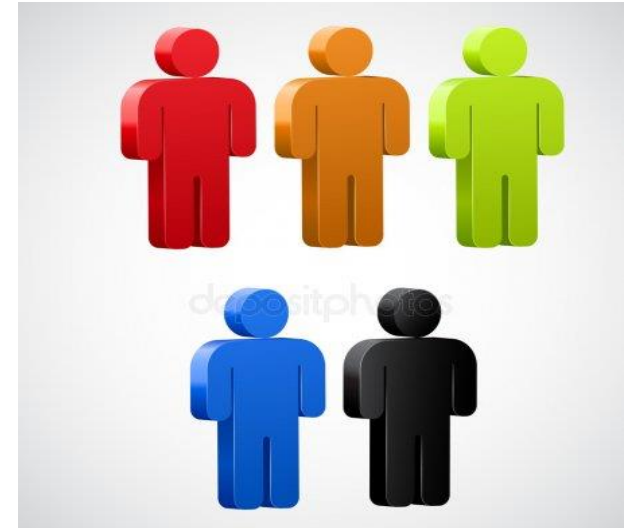
Категорія 2 – великі банки (крім тих, що не віднесені до категорії 1), які здійснюють значний обсяг міжнародних операцій і надають широкий спектр кредитних і фінансових послуг роздрібним і корпоративним клієнтам

Категорія 3 – малі та середні банки, що не можуть бути віднесені до категорій 1 та 2 або мають несуттєвий обсяг міжнародних операцій та надають переважно обмежений спектр банківських і фінансових послуг роздрібним і корпоративним клієнтам

Категорія 4 – інші малі банки, що здійснюють свою діяльність у межах країни і не можуть бути віднесені до категорій 1 – 3, мають несуттєву частку в банківській системі за відповідними напрямками та обмежений спектр банківських і фінансових послуг

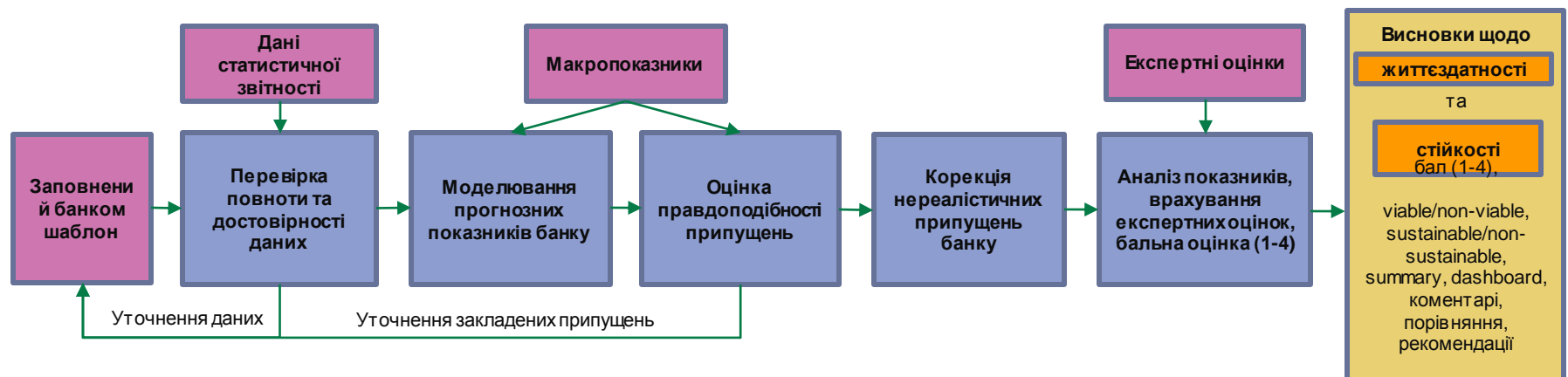
- **універсальна** – суттєві частки в активах та зобов'язаннях займають операції з юридичними, фізичними особами, іншими банками та небанківськими фінансовими установами
- **роздрібна** – основну частку в активах та зобов'язаннях займають операції з фізичними особами
- **корпоративна** – основну частку в активах становлять кредити, надані юридичним особам, у зобов'язаннях превалюють кошти, залучені від юридичних осіб
- **корпоративна з роздрібним фінансуванням** – основну частку в активах займають кредити, надані юридичним особам, у зобов'язаннях превалюють кошти, залучені від фізичних осіб
- **обмежене кредитне посередництво** – частка наданих кредитів юридичним та фізичним особам є незначною (менше 30 відсотків), або основна частка кредитів надана обмеженому колу осіб, або активні операції профінансовано власними коштами

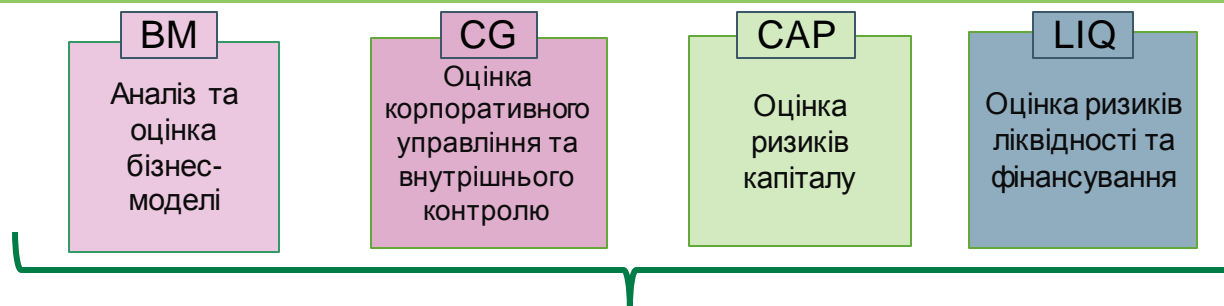
Оцінка бізнес-моделі (BMA) в рамках SREP - процес, який дозволяє оцінити ефективність функціонування банку на перспективній основі (2.10)

- **Ціль** – оцінити життєздатність та стійкість бізнес-моделі банку
  - **Життєздатність** бізнес-моделі характеризує її спроможність генерувати прибутки прийняттого рівня протягом одного року
  - **Стійкість** бізнес-моделі характеризує її спроможність генерувати прибутки прийняттого рівня протягом щонайменше трьох років, що оцінюється на підставі стратегічних планів та фінансових прогнозів у сучасному та майбутньому бізнес середовищі
- **Аналіз бізнес-моделі** за методологією SREP надає можливість зробити чіткий висновок щодо її життєздатності та стійкості, обґрунтувати судження, надати рекомендації, виявити слабкі місця щодо визначених банком напрямів розміщення коштів та джерел фінансування згідно з стратегією розвитку банку
  - **Аналіз бізнес-моделі** надає глибоке розуміння бізнесу банку шляхом побудови в рамках моделі розвиненої системи оцінки прийнятності прогнозних показників за допомогою закладених у модель відповідних припущень, у тому числі можливість аналізу зміни бізнес-моделі
  - **Основні інструменти** для оцінки бізнес-моделі банку – це система маркерів і бальних оцінок для оцінки прогнозних показників та правдоподібності прийнятих припущень щодо майбутнього бізнес-середовища

Характеристики балів загальної оцінки SREP

(2.11)

Загальна оцінка SREP встановлюється від 1 до 4 балів та «F», де 1 – ризик низький, 4 – ризик високий.

“1” - у діяльності банку відсутні суттєві невідповідності щодо управління ризиками

“2” - у діяльності банку є певні невідповідності щодо управління ризиками, які не становлять загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку

“3” - у діяльності банку є невідповідності щодо управління ризиками, які, у разі їх не усунення, можуть створити загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку

“4” - у діяльності банку є суттєві невідповідності щодо управління ризиками, що створює загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку

“F” – характеризує безпосередній ризик для життєздатності банку, у разі, якщо є обґрунтовані підстави для віднесення банку до категорії проблемних, неплатоспроможних або його ліквідації, або на дату оцінки банк віднесено до категорії проблемних

Формується стратегія нагляду за банком з урахуванням ризиків, притаманних його діяльності, категорії банку, визначається потреба у проведенні планових та позапланових інспектувань.

Про результати оцінки інформується Комітет з банківського нагляду

- Про результати оцінки банків (SREP) інформується Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем з пропозиціями щодо подальшої стратегії нагляду за банком.
- За результатами оцінки SREP складається Звіт, в якому висвітлюються ризики банку, оцінка якості управління ризиками, результати аналізу бізнес-моделі банку, оцінка достатності капіталу та ліквідності для покриття ризиків банку, оцінка рівня організації корпоративного управління та внутрішнього контролю банку.
- Про результати оцінки SREP Національний банк України повідомляє банк листом, з інформацією про загальну оцінку SREP та за потреби надає рекомендації щодо поліпшення діяльності банку, зокрема щодо:

- ✓ Коригування бізнес-плану в частині перегляду запланованих обсягів за певними операціями, напрямками діяльності;
- ✓ Посилення вимог до корпоративного управління, у тому числі до системи внутрішнього контролю та управління ризиками;
- ✓ Розроблення та подання заходів щодо підтримки капіталу, у разі якщо операційний прибуток є недостатнім для покриття витрат, пов'язаних із збільшенням кредитного ризику (або формуванням резервів), що може призвести до порушення встановлених значень економічних нормативів капіталу;
- ✓ Зменшення наявної невідповідності між строками погашення активів та зобов'язань

Поточний моніторинг фінансового стану банків

(3.1)

(Методика здійснення моніторингу фінансового стану банків, схвалена рішенням Правління Національного банку України від 30.01.2018 № 60)

ЗВІТ про моніторинг банку (тенденції за місяць, за поточний рік)

Аналіз суттєвих змін показників діяльності банку

+/- ≥ 10 %

Щотижнево:

+ Коррахунки (декадно – файл 26X).
+ Структура А-П (декадно – файл А7X).

Щоденно:

Основні показники, щоденні файли звітності (01X, 6DX, 6EX, C5X, 42X, 20X, 79X), інша доступна інформація (ЗМІ, Інтернет тощо), звіти куратора

Щомісячно:

+ файли звітності D5X, D6X, 6BX, 6DX, 6EX, C5X, 42X, 6FX, 6HX, 6GX, 6IX, D9X, E8X, 4CX, F4X, F9X, F8X, інформація про кредитні операції
+ **Аналіз** показників ефективності, EWS, KOP
+ тенденції, порівняння з peer-group

Щоквартально:

+ файли звітності 4BX, 95X, 6CX, 48X.
+ **Аналіз** ключових показників діяльності (звіт UBPR)
+ тенденції, порівняння з peer group

Щорічно:

Аналіз звіту зовнішнього аудитора;
+ файли звітності 3BX, 3VX (після надходження)

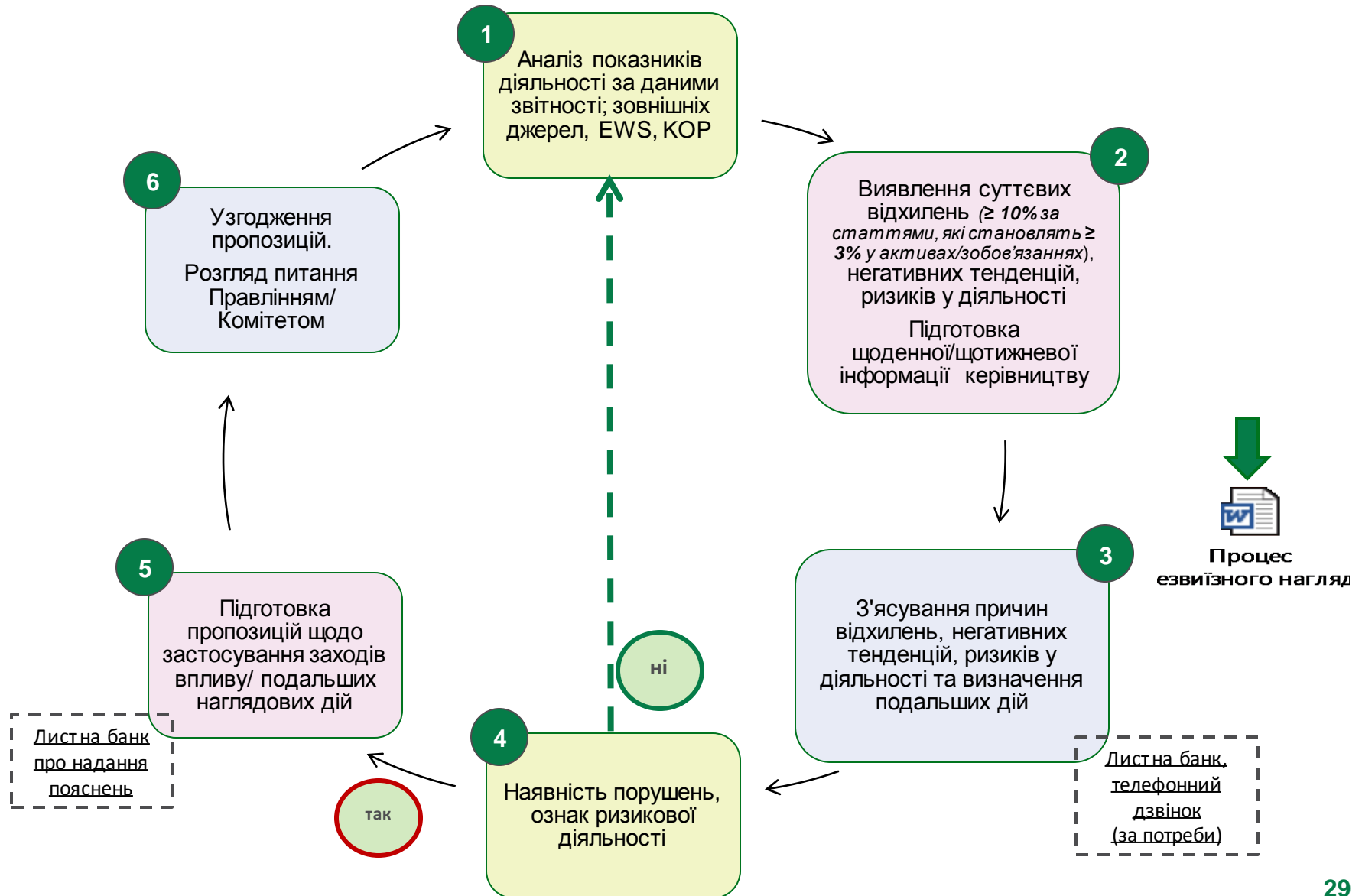

Щомісячно здійснюється аналіз усіх нових видач кредитів на предмет оцінки класу боржника та достовірності визначення розміру кредитного ризику
+ постійний моніторинг якості кредитного портфеля
+ моніторинг усіх значних змін у банку

Поточний моніторинг фінансового стану банків

(3.2)

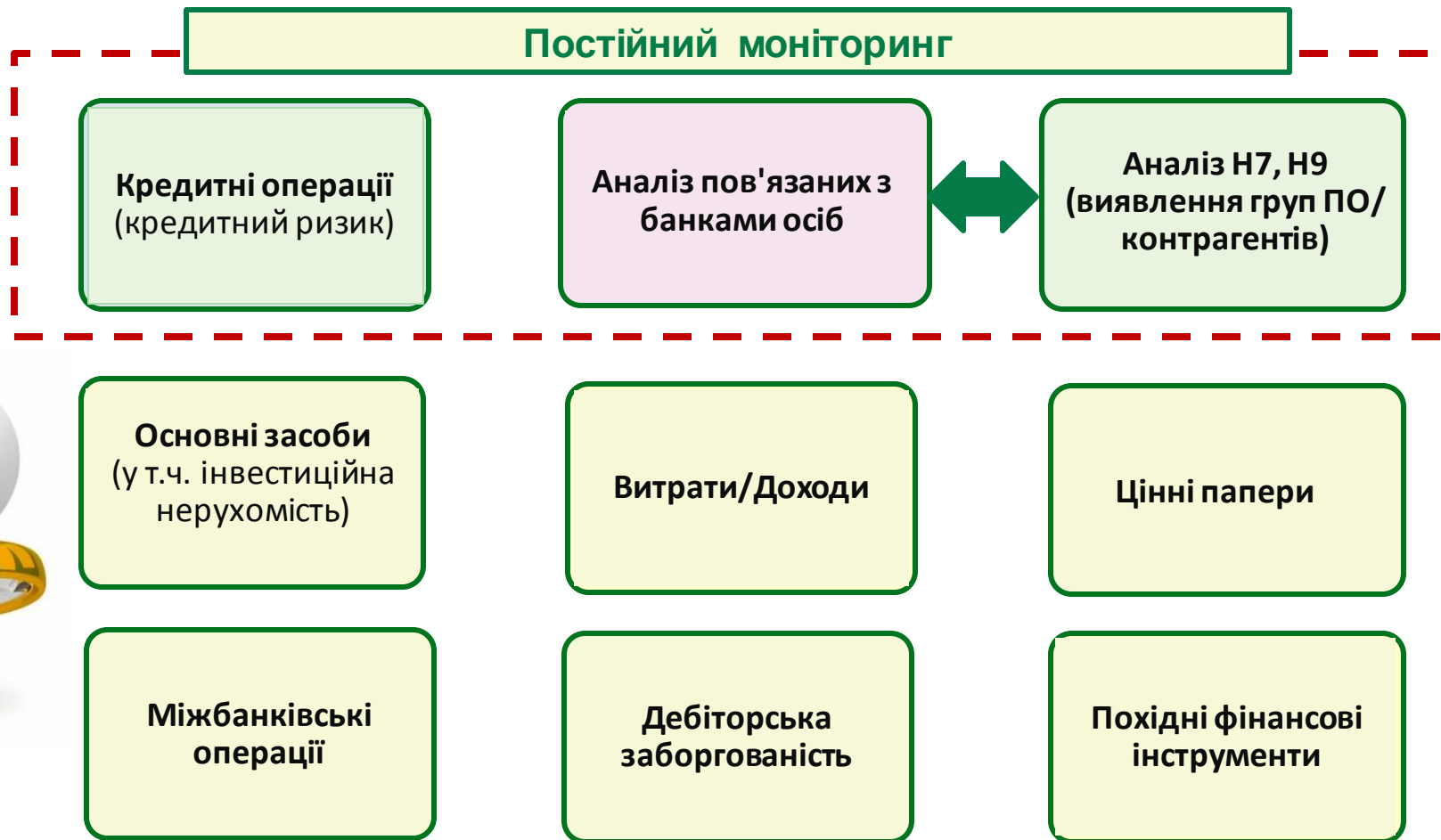
Алгоритм дій при здійсненні щоденного моніторингу

Поточний моніторинг фінансового стану банків

(3.3)

Окремі операції банку, що підлягають регулярному поглибленому аналізу

- **Особливий режим контролю є додатковим інструментом банківського нагляду**, який застосовується у разі визначення за результатами безвиїзного банківського нагляду потреби в посиленому нагляді за діяльністю банку
- **Куратор банку** здійснює посилений нагляд за діяльністю банку перебуваючи безпосередньо в банку **та/або** шляхом проведення аналізу фінансової/статистичної звітності та іншої інформації щодо банку
- Запровадження **особливого режиму контролю та призначення куратора банку** врегульовано:
  - ❑ статтею 67 Закону України “Про банки і банківську діяльність”;
  - ❑ розділом IV Положення про здійснення Національним банком України безвиїзного банківського нагляду, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 06.12.2018 №135.

Ознаки для запровадження особливого режиму контролю та призначення куратора банку (4.2)

- 1) виявлення за результатами безвиїзного нагляду або інспекційної перевірки фактів здійснення ризикової діяльності, порушень банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку, навіть якщо ці порушення не призвели до погіршення фінансового стану банку;
- 2) виникнення реальної загрози невиконання банком своїх зобов'язань перед вкладниками чи іншими кредиторами банку;
- 3) виявлення за результатами безвиїзного нагляду або інспекційної перевірки фактів невиконання банком своїх зобов'язань перед вкладниками чи іншими кредиторами банку;
- 4) невиконання банком, керівником/керівниками банку вимог Національного банку щодо усунення виявлених порушень у діяльності банку;
- 5) відсторонення керівника банку від посади;
- 6) наявність конфлікту інтересів у банку;

продовження на наступному слайді

Ознаки для запровадження особливого режиму контролю та призначення куратора банку (4.3)

- 7) надання банку Національним банком кредиту для підтримки ліквідності (за винятком кредиту, що надається за стандартними інструментами регулювання ліквідності банківської системи);
- 8) наявність у банку кредиту для підтримки ліквідності, отриманого від Національного банку (за винятком кредиту, наданого за стандартними інструментами регулювання ліквідності банківської системи, строк погашення якого не настав);
- 9) застосування іноземними державами або міждержавними об'єднаннями або міжнародними організаціями санкцій до банку чи власників істотної участі в банку, що становлять загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку та/або стабільності банківської системи;
- 10) втрата банком статусу перехідного. У цьому разі особливий режим контролю за діяльністю банку запроваджується на строк не менше ніж шість місяців із дня втрати банком статусу перехідного;
- 11) здійснення банком капіталізації/реструктуризації відповідно до програми капіталізації/плану реструктуризації, що розроблена/розроблений на вимогу Національного банку.

- 1) здійснювати посилений нагляд/контроль за дотриманням законодавства; заходів, передбачених програмами/ планами; встановлених обмежень у діяльності;
- 2) брати участь у загальних зборах учасників банку, засіданнях ради, правління та комітетів банку; нарадах керівників банку з питань діяльності банку;
- 3) готувати інформацію про результати посиленого нагляду/контролю за діяльністю банку, включаючи виявлені факти порушень банком вимог банківського законодавства, виявлені ознаки, що можуть свідчити про здійснення банком ризикової діяльності, у т.ч. у сфері фінансового моніторингу;
- 4) готувати обґрунтовані пропозиції щодо:
  - подальших наглядових дій за банком у разі виникнення негативних тенденцій і проблем у його діяльності, які можуть становити загрозу втрати капіталу і ліквідності банку та інтересам вкладників чи інших кредиторів банку;
  - застосування заходів впливу до банку та або керівника банку адекватно вчиненим порушенням банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку, або здійснення ризикової діяльності, яка загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банку.

- ❑ одержувати від керівників банку шляхом надання відповідного письмового запиту інформацію, документи та письмові пояснення з питань діяльності банку, проведення банком будь-яких операцій, з метою визначення рівня ризиків, на які може наражатися банк;
- ❑ вимагати виключно в письмовій формі від керівників банку усунення порушень банківського законодавства;
- ❑ отримувати від вкладників та інших кредиторів банку інформацію, необхідну для забезпечення контролю за станом виконання банком своїх зобов'язань перед ними;
- ❑ ініціювати встановлення Національним банком вимог до проведення банком розрахунків (зокрема заборонити використання для розрахунків прямих кореспондентських рахунків, проведення розрахунків в НБУ здійснювати через консолідований коррахунок, установити порядок виконання банком та його відокремленими підрозділами початкових платежів);
- ❑ ініціювати притягнення керівників банку до адміністративної відповідальності;
- ❑ виносити за межі банку копії документів банку, необхідних для подальших наглядових дій

Комунікації з банками

- Під час здійснення безвізного нагляду Національний банк України забезпечується постійна комунікація з керівниками банків з метою обміну необхідною інформацією, що сприяє підвищенню ефективності банківського нагляду, підвищенню прозорості банківської системи, у т.ч. в рамках реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2020 року.
- Положення про здійснення Національним банком України безвізного банківського нагляду, затверджене постановою Правління Національного банку України від 06.12.2018 №135 (пункт 15), передбачає можливість проведення робочих зустрічей з керівниками та працівниками банків для обговорення будь-яких питань, що виникають під час здійснення безвізного банківського нагляду.
- У рамках процесу оцінки банку (SREP) проводяться робочі зустрічі з банками з метою обговорення результатів оцінювання та подальших наглядових дій.

Ефект від запровадження нових інструментів нагляду

- Забезпечено гармонізацію підходів щодо банківського нагляду з законодавством ЄС;
- Посилено наглядове реагування на ранніх стадіях ідентифікації ризиків банку;
- Проведено оцінку банків України з урахуванням підходів, які використовуються в країнах ЄС, що надає можливість порівнювати банки України із банками інших країн, з точки зору їх життєздатності;
- Відповідність стратегічним цілям Національного банку щодо забезпечення «стабільної, прозорої та ефективної банківської системи», що передбачає перехід до ризик-орієнтованого банківського нагляду;
- Сприяння відкритості Національного банку, у т.ч. з урахуванням норм антикорупційного законодавства;
- Підвищено ефективність використання наглядових ресурсів шляхом застосування принципу пропорційності у визначенні обсягу, періодичності та застосуванні наглядових дій щодо банків залежно від рівня їх ризиків та системного впливу (визначення єдиної стратегії нагляду за банками).

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!